

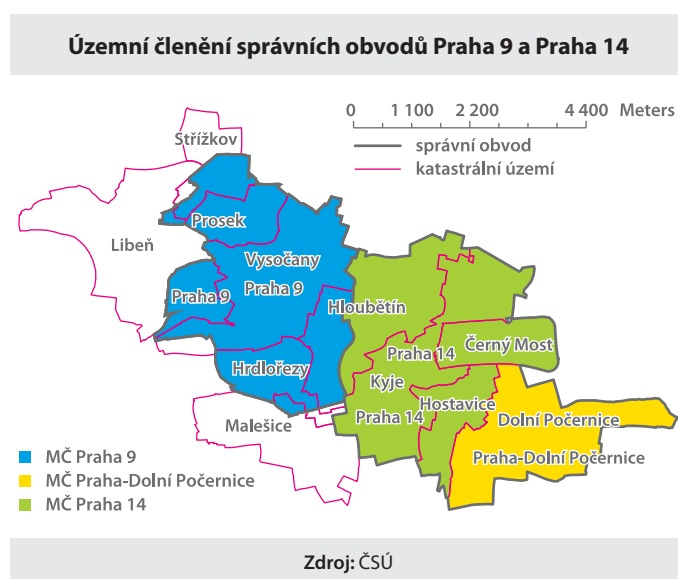

Jedno město, kraj a obec – Praha

Hlavní město má mezi ostatními kraji specifickou pozici nejen co do významu, ale také z hlediska územního uspořádání. **Území Prahy je současně krajem a obcí.** Je také statutárním městem, může se členit na dílčí samosprávné části. Díky svému územnímu vymezení a zaměřením ekonomiky se od ostatních krajů vymyká téměř ve všech statistických ukazatelích.

Vzhledem k rozdílnému přirozenému historickému a územnímu rozvoji došlo k odlišnému vývoji koncentrace obyvatel a využití území v jednotlivých částech města. Praha má hustě osídlené městské části v centru města (např. v MČ Praha 2 bydlí 11 787 obyvatel na 1 km²) a v okrajových sídlištních částech (v MČ Praha 11 je zase evidováno 8 029 obyvatel na 1 km²).

Součástí území hlavního města jsou také řídké osídlené části původně vesnického typu. U některých z těchto okrajových částí došlo po připojení k hlavnímu městu k významné bytové výstavbě, která proměnila jejich původní charakter (například MČ Praha-Nedvězí s hustotou zalidnění 69 obyvatel

na 1 km²). Tyto městské části jsou obcím ve Středočeském kraji, které s Prahou sousedí.

Území hlavního města je rozděleno na různé jednotky podle jejich funkce či podrobnosti. Zjednodušeně lze uvést, že administrativní členění vymezuje území, na kterém působí úřady státní správy a samosprávy. Obdobně je Praha rozdělena na nižší územní celky pro jiné potřeby než pro potřeby správy – v takovém případě je používáno označení územní členění.

Administrativní rozdělení města

Současné členění Prahy vychází z potřeby mít samosprávné jednotky, které budou pečovat o rozvoj na svém území (současné městské části), zároveň však čas-

tečně přetrvává členění z doby poválečné. Příkladem toho je například stále platný zákon č. 36/1960 o územním členění státu, kterým bylo v Praze ustanoveno 10 obvodů. V sídlech těchto obvodů bylo zřízeno 10 obvodních národních výborů, které vykonávaly na svém území státní správu. V roce 1990 došlo k novému správnímu rozdělení – z 10 obvodních národních výborů a 46 místních národních výborů vzniklo 56 samosprávných úřadů městských částí (dle J. Müller, Demografie, 2004). V roce 1992 pak měla Praha 57 městských částí (část obce Troja vytvořila samostatnou městskou část) a toto samosprávné členění trvá dodnes. Část kompetencí státní správy (tzv. přenesenou působnost, kam patří například vydávání občanských průkazů) vykonávalo stále 10 obvodů. Od počátku roku 1995 pak byla přenesená působnost vykonávána 15 městskými částmi v rámci přiděleného obvodu, od roku 2001 pak 22 správními obvody.

Správní členění Prahy jako kraje se výrazně liší od členění krajů ostatních. Magistrát hlavního města Prahy je postaven na roveň krajských úřadů. Na území 22 správních obvodů Prahy je vybrány 22 úřady městských částí vykonávána část kompetencí státní správy podobně jako na území

správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

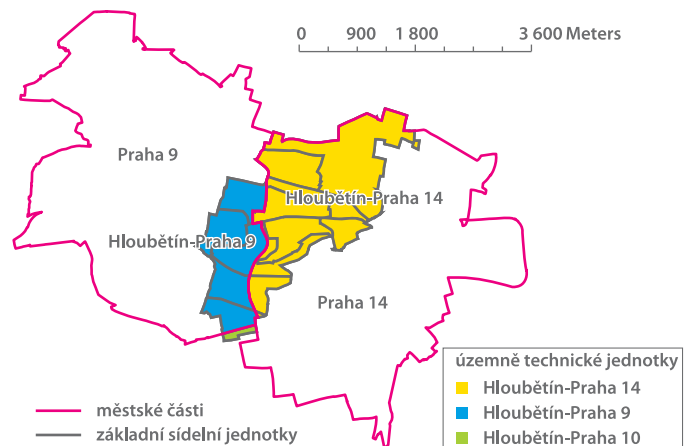
Úrovní samosprávných městských částí v Praze je ekvivalentní úroveň obcí v ostatních krajích nebo úroveň městských částí nebo obvodů v takto členěných statutárních městech (např. v Brně městské části nebo v Plzni městské obvody). Po zrušení okresních úřadů zůstaly okresy pouze územní jednotkou, která je v ČSÚ nadále používána pro potřeby hodnocení regionálních rozdílů hodnot statistických ukazatelů. Praha v současné době není členěna na okresy.

Územní členění Prahy

Na nižší úrovni, než jsou samosprávné jednotky (městské části v Praze, obce v ostatních krajích), je území České republiky rozděleno ještě na další územní jednotky, které jsou dále seřazeny sestupně podle řádovostní úrovně (podrobnosti členění). Jedná se o katastrální území (v Praze 112), která představují společně evidovaný soubor nemovitostí vymezený hranicí.

Katastrální území nejsou skladbná do území městských částí a některá do nich zasahují. Pro část katastrálního území, které je rozděleno hranicí městské části, se používá termín územně technická jednotka (v Praze 149).

Územní členění katastrálního území Hloubětín

Zdroj: ČSÚ

Na nižší řádovostní úrovni se nacházejí základní sídelní jednotky – ty se ve vybraných městech nazývají urbanistické obvody. Praha se takto dělí na 916 obvodů.

Nejnižší územní statistickou jednotkou jsou statistické obvody – v Praze jich je 5 663. ČSÚ například slouží pro přípravu statistických zjišťování, u kterých je výběrovou jednotkou bytová domácnost. Dále ji úřad využívá pro vedení statistických registrů a pro územní přípravu, zpracování a prezentaci výsledků sčítání lidu, domů a bytů.

Územní a správní jednotky se liší jednak svým územním rozsahem a jednak tím, jak jsou definovány nebo jaké mají funkce. ČSÚ poskytuje některá data i za výše uvedené území, při zachování podmínky jejich věrohodnosti. V Praze zveřejňuje data za správní obvody, městské části, katastrální území, územně technické jednotky nebo základní sídelní jednotky.

Podle toho, jaký je způsob zjišťování statistických ukazatelů, se liší i územní úroveň, do níž jsou data poskytována. Například souhrnné demografické údaje o počtu obyvatel je možno poskytovat za vybrané základní sídelní jednotky. Údaje o dokončených bytech standardně ČSÚ poskytuje za městské části. Výkaz o dokon-

čených bytech obsahuje územní určení na úrovni územně technické jednotky a je tedy možné údaje zpracovat i za katastrální území. Údaje o počtu stavebních povolení a ohlášení jsou dostupné pouze za 22 správních obvodů podle územní působnosti 22 stavebních úřadů na území Prahy. Naopak výsledky výběrových šetření jsou většinou prezentovány za území krajů. Tak je tomu i v případě výběrového šetření pracovních sil, u kterého by údaje za nižší území, než je kraj, nebyly vzhledem k výběrové povaze tohoto šetření statisticky spolehlivé.

Mezi významné uživatele dat patří mimo jiné úřady městských částí, pro které je důležité mít k dispozici údaje minimálně za své území, často však požadují také údaje za nižší jednotky. Univerzity často zpracovávají pro zmiňované městské části demografické prognózy a k jejich vypracování vyžadují data za úroveň základních sídelních jednotek. Krajská správa ČSÚ v Hl. m. Praze se snaží poskytovat údaje tak, aby byly využitelné pro široký okruh uživatelů.

Hlavním městem republiky od roku 1918

Do té doby byla Praha pouze jedním z významných měst rakousko-uherské monarchie. Po vzniku první republiky začal růst její význam. S tím byla spojena potřeba územního **rozšíření města**. V roce **1922** bylo k tehdejšímu území připojeno 37 sousedních obcí. Výměra tak vzrostla osminásobně z 21 km² na 171,5 km² a počet obyvatel vzrostl o 30 procent na 677 tis. K dalšímu velkému rozšíření Prahy došlo 1. 1. 1968 – o 21 obcí, výměra vzrostla o 105 km² na 290 km² a počet obyvatel o 67 tis. na 1,1 mil. obyvatel. K poslednímu rozšíření došlo **k 1. 7. 1974** – o 30 obcí, výměra narostla na **496,1 km²** a počet obyvatel na **1,16 mil. osob**. K Praze byly připojovány málo zalidněné obce tehdejšího Středočeského kraje.